

7. Cavete ergo quod tantus Apostolus tam terribiliter dicit: & ubi sentitis vos non intelligere, interim credite divinis eloquiis, quia & liberum est hominis arbitrium, & gratia Dei, sine cujus adjutorio liberum arbitrium nec converti potest ad Deum, nec proficere in Deo. Et quod piè creditis, ut etiam sapienter intelligatis orate. Et ad hoc ipsum enim, id est, ut sapienter intelligamus, est utique liberum arbitrium. Nisi enim libero arbitrio intelligeremus atque saperemus, non nobis præciperetur, dicente Scriptura: *Intelligite ergo, qui insipientes estis in populo, & stulti, aliquando sapite.* Eo ipso quippe quo præceptum & imperatum est, ut intelligamus atque sapiamus, obedientia nostra requiritur, quæ nulla potest esse sine libero arbitrio. Sed si posset hoc ipsum sine adjutorio Dei gratiæ fieri per liberum arbitrium, ut intelligeremus atque saperemus; non diceretur Deo: *Da mihi intellectum, ut discam mandata tua:* neque in Evangelio scriptum esset: *Tunc aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas:* nec Jacobus Apostolus diceret: *Si quis autem vestrum indiget sapientia, postulet à Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat, & dabitur ei.* Potens est autem Dominus qui & vobis donet & nobis, ut de vestra pace & pia consensione nuntiis celerrimis gaudeamus. Saluto vos, non solum meo nomine, sed etiam fratrum qui mecum sunt, & rogo ut pro nobis concorditer atque instanter oretis. Sit vobiscum Dominus.

Psal. 93.8.

Psal. 118. 73.

Luc. 24.45.

Fac. 1. 5.

Epis-

*Epistola posterior, inter Augustinianas
CCXV.*

Domino dilectissimo & in Christi membris honorando fratri VALENTINO, & fratribus qui tecum sunt, AUGUSTINUS in Domino salutem.

I. CRESCONIUM, Felicem, & alium Felicem, Dei servos, qui ex vestra congregatione ad nos venerunt, nobiscum egisse Pascha noverit caritas vestra. Quos ideo tenuimus aliquanto diutiùs, ut instructiores ad vos redirent adversus novos hæreticos pelagianos, in quorum errorem cadit, qui putat secundum aliqua merita humana dari gratiam Dei, quæ sola hominem liberat per Dominum nostrum Jesum Christum. Sed rursus qui putat, quando ad judicium Dominus venerit, non judicari hominem secundum opera sua, qui jam per ætatem uti potuit libero voluntatis arbitrio, nihilominus in errore est. Soli enim parvuli, qui nondum habent opera propria, vel bona vel mala, secundum solum originale peccatum damnabuntur, quibus per lavacrum regenerationis non subvenit gratia Salvatoris. Ceteri autem omnes, qui jam utentes libero arbitrio, sua propria peccata originali peccato insuper addiderunt, si de potestate tenebrarum per gratiam Dei non eruuntur, nec transferuntur ad regnum Christi, non solum secundum originis, verum etiam secundum propriæ voluntatis merita, judicium reportabunt. Boni verò etiam ipsi quidem secundum suæ bonæ voluntatis merita præmium consequentur, sed etiam ipsam bonam voluntatem per Dei gratiam consecuti sunt: ac sic

Coloss. 1. 13.

TOM. IV.

f

im-

Rom. 2.8. impletur quod scriptum est: *Ira & indignatio, tribulatio & angustia in omnem animam hominis operantis malum, iudei primum & græci: gloria autem, & honor, & pax omni operanti bonum, iudeo primum & græco.*

* Subsequentem librum de Gratia & libero arbitrio.

2. De qua difficillima quæstione, hoc est, de voluntate & gratia, non opus habui etiam in hac epistola diutius disputare; quoniam & aliam jam eis dederam, tamquam citius redditurus. Et scripsi ad vos etiam librum*, quem si adjuvante Domino diligenter legeritis, & vivaciter intellexeritis, nullas existimo inter vos de hac re dissensiones ulterius jam futuras. Portant autem secum & alia, quæ vobis dirigenda esse credidimus, quibus cognoscatis quemadmodum catholica Ecclesia, in Dei misericordia, pelagianæ hæresis venena repulerit. Quod enim scriptum est ad papam Innocentium romanæ urbis episcopum, de concilio provinciæ carthaginiensis, & de concilio Numidiæ, & aliquanto diligentius à quinque episcopis, & quæ ipse ad tria ista rescripsit: item quod papæ Zosimo de africano concilio scriptum est, ejusque rescriptum ad universos totius orbis episcopos missum: & quod posteriori concilio plenario totius africæ contra ipsum errorem breviter constituimus; & supra memoratum librum meum, quem modò ad vos scripsi; hæc omnia & in præsentia legimus cum ipsis, & per eos misimus vobis.

Epist. 175.

Epist. 176.

Epist. 177.

Epist. 181.
182. 183.

3. Legimus eis etiam librum beatissimi martyris Cypriani de Oratione dominica, & ostendimus quemadmodum docuerit, omnia quæ ad mores nostros pertinent, quibus rectè vivimus, à Patre nostro qui in cælis est, esse

pos-

poscenda; ne de libero præsumentes arbitrio, à divina gratia decidamus. Ubi etiam demonstravimus, quomodo admonerit idem gloriosissimus Martyr, etiam pro inimicis nostris, qui nondum in Christum crediderunt, nos ut credant orare debere: quod utique inaniter fieret, nisi Ecclesia crederet, etiam malas atque infideles hominum voluntates per Dei gratiam in bonum posse converti. Sed hunc librum sancti Cypriani, quia dixerunt etiam illic apud vos esse, non misimus. Meam quoque epistolam* ad Sixtum romanæ ecclesiæ presbyterum datam, quam secum ad nos attulerunt, legimus cum eis, & ostendimus adversus eos esse conscriptam qui dicunt, gratiam Dei secundum merita nostra dari, hoc est, adversus eosdem pelagianos.

* Epistola
194.

4. Quantum ergo potuimus, egimus cum istis, & vestris, & nostris fratribus, ut in fide sana catholica perseverent: quæ neque liberum arbitrium negat, sive in vitam malam sive in bonam; neque tantum ei tribuit, ut sine gratia Dei valeat aliquid, sive ut ex malo convertatur in bonum, sive ut in bono perseveranter proficiat, sive ut ad bonum sempiternum perveniat, ubi jam non timeat ne deficiat. Vos quoque, carissimi, etiam in hac epistola exhortor, quod nos omnes exhortatur Apostolus: *Non plus sapere, quàm oportet sapere; sed sapere ad temperantiam, sicut unicuique Deus partitus est mensuram fidei.*

Rom. 12.3.

5. Adtendite quid per Salomonem moneat Spiritus sanctus: *Rectos cursus, inquit, fac pedibus tuis, & vias tuas dirige, ne declines in dexteram, neque in sinistram; averte autem pedem tuum à via mala. Vias enim quæ à dextris sunt, novit Dominus:*

Prov. 4.
26.

P 2

per-

perversa verò sunt, quæ à sinistris sunt. Ipse autem rectos faciet cursus tuos, itinera autem tua in pace producet. In his verbis sanctæ Scripturæ considerate, fratres, quia si non esset liberum arbitrium, non diceretur: *Rectos cursus fac pedibus tuis, & vias tuas dirige, ne declines in dexteram, neque in sinistram.* Et tamen sine Dei gratia si posset hoc fieri, non postea diceretur: *Ipse autem rectos faciet cursus tuos, & itinera tua in pace producet.*

6. Nolite ergo declinare in dexteram, neque in sinistram: quàmvis laudentur viæ quæ à dextris sunt, & vituperentur quæ sunt à sinistris. Hoc est enim propter quod addidit: *Averte autem pedem tuum à via mala, hoc est, à sinistra: quod manifestat in consequentibus, dicens: Vias enim quæ à dextris sunt, novit Dominus: perversa verò sunt, quæ à sinistris sunt.* Eas utique vias ambulare debemus, quas novit Dominus; de quibus in Psalmo legitur: *Novit Dominus viam justorum, & via impiorum peribit.* Hanc enim non novit Dominus, quia sinistra est. Sicut dicturus est etiam illis ad sinistram constitutis: *Non novi vos.* Quid est autem quod ille non novit, qui utique novit omnia, sive bona hominum, sive mala? Sed quid est: *Non vos novi*; nisi tales vos ego non feci? Quemadmodum illud, quod dictum est de ipso Domino Jesu Christo, quia *non noverat peccatum*, quid est, non noverat, nisi quia non fecerat? Ac per hoc quod dictum est: *Vias quæ à dextris sunt, novit Dominus,* quomodo intelligendum est, nisi quia ipse fecit vias dexteras, id est, vias justorum, quæ sunt utique opera bona, *quæ præparavit Deus*, sicut dicit Apostolus, *ut in illis ambu-*

Psal. 1. 6.

Matth. 7.
23.

2. Cor. 5. 21.

Eph. 2. 10.

bulemus. Vias autem sinistras perversas, id est, vias impiorum, non utique novit, quia non eas ipse fecit homini, sed homo sibi. Propter quod dicit: *Odivi autem ego perversas vias malorum, ipsæ sunt à sinistris.*

7. Sed respondetur nobis: Cur ergo dixit: *Ne declines in dexteram, neque in sinistram*; cum potius dicere debuisset videatur: *Tene dexteram, & ne declines in sinistram*; si bonæ sunt viæ quæ à dextris sunt? Cur, putamus, nisi quia ita viæ sunt bonæ quæ à dextris sunt, ut in dexteram tamen declinare non sit bonum? Declinare quippe ille est intelligendus in dexteram, qui bona ipsa opera quæ ad vias dexterarum pertinent, sibi vult assignare, non Deo. Et ideo cum dixisset: *Vias enim quæ à dextris sunt novit Dominus, perversa autem sunt quæ à sinistris sunt*; tamquam diceretur ei: Quomodo ergo non vis ut declinemus ad dexteram? secutus adjunxit: *Ipse autem rectos faciet cursus tuos, itinera autem tua in pace producet.* Sic ergo intellige quod tibi præceptum est: *Rectos cursus fac pedibus tuis, & vias tuas dirige*; ut noveris, cum hoc facis, à Domino Deo tibi præstari ut hoc facias; & non declinabis ad dexteram, quàmvis ambules in viis dextris, non confidens in virtute tua: & ipse erit virtus tua, qui rectos faciet cursus tuos, & itinera tua in pace producet.

8. Quapropter, dilectissimi, quicumque dicit: *Voluntas mea mihi sufficit ad facienda opera bona, declinat in dexteram.* Sed rursus illi, qui putant bonam vitam esse deserendam, quando audiunt sic Dei gratiam prædicari, ut credatur & intelligatur voluntates hominum ipsa ex malis bonas facere, ipsa etiam quas fecerit custodire; & propterea dicunt: *Faciamus*

Rom. 3. 8.

mala, ut veniant bona; in sinistram declinant. Ideo vobis dixi: Non declinetis in dexteram, neque in sinistram: hoc est, non sic defendatis liberum arbitrium, ut ei bona opera sine Dei gratia tribuatis: nec sic defendatis gratiam, ut quasi de illa securi mala opera diligatis; quod ipsa gratia Dei avertat à vobis. Talium quippe verba sibi proponens Apostolus, ait: Quid ergo dicemus? Permanebimus in peccato, ut gratia abundet? Atque his verbis hominum errantium & Dei gratiam non intelligentium, respondit ut debuit, dicens: Absit. Si enim mortui sumus peccato, quomodo vivemus in eo? Nihil potuit dici brevius & melius. Quid enim nobis gratia Dei utilius confert in hoc præsentis sæculo maligno, nisi ut moriamur peccato? Ac per hoc ipsi gratiæ invenitur ingratus, qui propter illam vult vivere in peccato, per quam morimur peccato. Deus autem qui dives est in misericordia, det vobis & sanum sapere, & usque in finem proficenter in bono proposito permanere. Hoc pro vobis, hoc pro nobis, hoc pro omnibus qui vos diligunt, & pro eis qui vos oderunt, instanter in pace fraterna & vigilanter orate. Deo vivatis. Si quid de vobis mereor, veniat ad me frater Florus.

Rom. 6. 1.

Ibid. 2.

Eph. 2. 4.

S.

S. AURELII AUGUSTINI
HIPPONENSIS EPISCOPI
DE GRATIA ET LIBERO ARBITRIO
AD VALENTINUM
ET CUM ILLO MONACHOS,
LIBER UNUS.*

Docet, cavendum esse, ne vel gratia negato libero arbitrio, vel negata gratia liberum arbitrium defendatur: nam liberum voluntatis arbitrium inesse homini, constare ex Scripturarum testimoniis: de ipsa etiam gratia Dei, sine qua nihil boni agere possumus, data esse in iisdem Scripturis divina documenta. Postea contra pelagianos probat gratiam non secundum merita nostra dari. Explicat, quomodo vita eterna, quæ bonis operibus redditur, verè sit gratia. Tum verò monstrat, quod neque scientia legis, neque natura, neque sola remissio peccatorum sit illa gratia quæ per Jesum Christum Dominum nostrum datur, sed ipsa gratia faciat ut lex impleatur, ut natura liberetur, ne peccatum dominetur. Expugnat vanum illud pelagianorum perfugium, quo dicunt, gratiam, etsi non secundum merita bonorum operum detur, tamen dari secundum merita bonæ voluntatis, quæ præcedit, credentis & orantis. Incidit in quæstionem, cur Deus jubet, quod ipse daturus est; & an jubeat aliqua, quæ non possumus. Caritatem, si ne qua præcepta non implentur, non in no-

• Script.
an. Chris-
ti 426.
aut 427.

P 4

bis